

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Міщиха Л. П.

*Затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної психології
від 29 серпня 2019 р., протокол №1.*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Виконання випускної кваліфікаційної роботи (бакалаврської) є завершальним етапом навчання студента для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 «Психологія».

Метою написання бакалаврської роботи є:

- розширення, закріплення і систематизація теоретичних знань з базових дисциплін та дисциплін професійного спрямування;

- оволодіння навичками застосування отриманих знань на практиці у процесі виконання роботи;

- оволодіння навичками ведення самостійних теоретичних та експериментальних досліджень;

- набуття досвіду обробки, аналізу і систематизації результатів теоретичного й емпіричного матеріалу;

- набуття досвіду публічного захисту результатів своєї наукової діяльності.

2. Бакалаврська робота виконується на четвертому році навчання.

3. Тематика випускної кваліфікаційної роботи визначається випускною кафедрою і затверджується вченою радою факультету.

4. Студенту надається право вибору теми випускної кваліфікаційної роботи або ініціювання своєї тематики з урахуванням власного наукового запиту та досвіду напрацювань у цій царині знань.

5. За всі відомості, викладені у випускній роботі, ухвалені рішення і за правильність всіх даних відповідальність несе безпосередньо студент - автор випускної роботи. За студентом залишається право на виклад матеріалу у власному баченні.

6. Особи, що отримали за захист бакалаврської роботи оцінки "відмінно", "добре", "задовільно", вважаються як такі, що пройшли підсумкову державну атестацію.

7. За умови проходження підсумкових атестаційних випробувань випускнику на підставі рішень ДЕК наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника присвоюється ступінь «Бакалавр» і видається диплом державного зразка про вищу професійну освіту.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та професійної підготовки у процесі навчання, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним,

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально- психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально- етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з

позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів

психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР14. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості.

ПР15. Виявляти і вирішувати соціально-психологічні проблеми особистості у великих і малих групах.

ПР18. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

2. КЕРІВНИЦТВО БАКАЛАВРСЬКИМИ РОБОТАМИ

При підготовці випускної кваліфікаційної роботи кожному студентові призначається науковий керівник. Науковими керівниками випускних кваліфікаційних робіт призначаються професори, доценти, досвідчені викладачі кафедри.

Наукове керівництво випускною кваліфікаційною роботою включає:

- оформлення науковим керівником завдання на випускну кваліфікаційну роботу;
- надання допомоги студенту в розробці календарного графіка роботи на весь період виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- рекомендації щодо роботи з джерельною базою, довідковими матеріалами й іншими джерелами по темі;
 - проведення систематичних консультацій у процесі виконання випускної кваліфікаційної роботи;
 - перевірку випускної кваліфікаційної роботи, оцінку її готовності до захисту;
- написання відгуку на випускну кваліфікаційну роботу;
- участь в роботі комісії із захисту студентом випускної кваліфікаційної роботи.

3. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Кожний студент отримує індивідуальне завдання на бакалаврську роботу з тематики робіт кафедри загальної та клінічної психології. Виконання бакалаврської роботи включає наступні етапи:

- вибір та затвердження теми.
- визначення мети і завдання;
- визначення об'єкта і предмета дослідження;
- аналіз науково-методичної літератури;
- вибір методів дослідження;
- проведення психологічного дослідження;
- математично-статистична обробка результатів дослідження;
- формулювання висновків і практичних рекомендацій;
- оформлення роботи;
- публічний захист роботи.

Загальний обсяг бакалаврської роботи - 50–60 сторінок, не враховуючи додатки. Робота пишеться українською мовою.

У вступі роботи висвітлюються обґрунтування вибору теми, її актуальність; ступінь напрацювання проблеми дослідження в науці; мета, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження; подається структура роботи.

Актуальність теми передбачає здатність молодого науковця охопити суспільний запит з боку соціальних інституцій (школа, ВНЗ, медичні установи тощо) в практичних результатах наукової роботи; виконання роботи як складової комплексної кафедральної тематики. Щодо ступеня дослідження теми у психологічній науці необхідно вказати які аспекти досліджувались і ким, як у зарубіжній, так і у вітчизняній теорії і практиці. Відтак наголосити які аспекти дослідження планує провести автор.

Визначення мети і завдання дослідження

Виходячи з теми бакалаврської роботи, формулюють мету і завдання.

Мета - це те, що хочуть отримати при проведенні дослідження, тобто отримання певного конкретного результату. Мета формулюється коротко і точно, висловлюючи те основне, що хоче зробити автор, який результат прагне отримати. Загальна мета повинна бути чітко сформульована і зрозуміла студенту.

Завдання дослідження - це етапи, послідовність виконання роботи, ті дії, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети, вирішення проблеми. Структура (зміст) роботи звичайно є повним відображенням вирішуваних завдань. Відповідь будується просто: «У процесі дослідження вирішувалися наступні завдання: ...». Далі послідовно перераховуються виконувані операції (перша, друга і так далі). Тут доцільно, формулюючи завдання дослідження, послуговуватись такими дієсловами, на кшталт: «здійснити», «виявити», «розкрити», «окреслити», «обґрунтувати», «розробити» тощо.

Визначення об'єкта та предмета дослідження

Об'єкт — це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Предмет — це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Саме предмет дослідження визначає тему бакалаврської чи

дипломної роботи, що виноситься на титульний аркуш як заголовок.

Наприклад, тема бакалаврської роботи «Довіра як прояв афіліативної потреби особистості в старшому підлітковому віці».

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей впливу довіри на характер міжособистісних стосунків у старшому підлітковому віці.

Завдання роботи склали:

1. Здійснити теоретичний аналіз дослідження феномену «довіра» у психологічній науці.

2. Визначити специфіку прояву довіри особистості у старшому підлітковому віці.

3. Провести діагностику рівня розвитку довірливих стосунків у підлітковому віці на предмет вияву зв'язків між показниками мотивації в афіліації та потреби особистості у довірчому спілкуванні.

4. Окреслити психологічні рекомендації на предмет розвитку довірчих стосунків у старшому підлітковому віці.

Об'єкт дослідження – довіра у старшому підлітковому віці.

Предмет дослідження – психологічні особливості прояву довіри як афіліативної потреби особистості у старшому підлітковому віці.

Для розв'язання накреслених завдань у бакалаврській роботі необхідно розробити програму дослідження, реалізація якої передбачає застосування комплексу методів, що обумовлює постановку ряду запитань про те, як отримали результат, за допомогою яких методів, в яких умовах.

Методика - це спосіб, алгоритм виконання дослідження. Звичайно для студента вона є запозиченою у когось («робота виконувалася за аналогією з ...»), але може бути розроблена самостійно.

Публікації за темою роботи, якщо вони є в автора. Завершується вступ стандартною фразою: «Робота складається зі вступу, N розділів, висновків; містить N сторінок тексту, N рисунків, N таблиць, N додатків. Список джерел включає N найменувань літератури, N електронних публікацій.

Обсяг вступу обмежується 2-3 сторінками.

4. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі студент робить теоретичний аналіз досліджень із вибраної теми у царині психологічної науки. Стисло аналізуються і співставляються думки різних авторів, дається особиста інтерпретація фактам. Доречно студенту напрацювати схеми, рисунки, в яких відображено основні тенденції проаналізованого матеріалу. Вміння працювати з теоретичним науковим надбанням і абстрагуватися є свідченням того, що студент може побудувати теоретичну модель, що стане серйозним підґрунтям для емпіричної складової роботи (розуміння того, що необхідно досліджувати). В огляді цифрами (наприклад [5; 7]) робляться зноски на використані літературні джерела.

Розділ включає в середньому три (можливо й два) параграфи. Кожен параграф слід завершити коротким резюме стосовно проведення досліджень з даної теми. В кінці розділу пишуться висновки до нього (наприклад, Висновок до розділу I). Загальний обсяг теоретичного розділу складає 20%-30% від усього обсягу роботи (не враховуючи змісту, літературних джерел, додатків).

Головна вимога до змісту основної частини - самостійність і послідовність у викладі. Не можна механічно переписувати текст з літератури, допускати випадкового набору фактичних відомостей і думок, не пов'язаних між собою загальною ідеєю і змістом, переписувати хід і процедуру експериментів, які проводились іншими дослідниками (натомість, якщо необхідно, давати лаконічний аналіз і посилання на них).

Текст потрібно формулювати своїми словами, стилістично і науково грамотно.

Найчастіше **розділ II бакалаврської роботи** висвітлює результати емпіричного дослідження. У такому випадку розділ II охоплює:

1. Програму дослідження, що охоплює:

- методи, які використовувались в емпіричному дослідженні.

При використанні відомих методів необхідно давати зноски на авторів.

При розробці авторських анкет бажано давати їх детальний опис;

- в кінці опису методик надається інформація про математичні

методи статистики, що використовувались в роботі;

- де (на якій базі), коли і скільки часу проводилось дослідження;
- який контингент обрано для проведення дослідження (кількість, стать, вік тощо);

2. Результати дослідження та їх опис.

Групують і аналізують дані, одержані в результаті проведення емпіричного дослідження. Автор наводить статистичні показники, одержані в результаті обробки отриманих результатів дослідження, формує зведені таблиці, ілюструє результати рисунками. Студент повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку одержаних результатів (характеристик, параметрів); вміти описати результати емпіричного дослідження, а відтак і вивести відповідні висновки.

На всі таблиці, рисунки бакалаврської дипломної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...в табл. 1.2» чи «...рис.2.2», де перше число означає назву розділу, в якому подається таблиця(рисунок), а друге число – порядкове (шоста, сьома і т. д. по порядку таблиця).

3. Практичні рекомендації.

Дають змогу уявити сферу практичного застосування одержаних в роботі результатів. Практичні рекомендації (шляхи оптимізації) можуть розглядатись окремим розділом.

Висновок до II розділу відображає основні результати проведеного емпіричного дослідження, виявлені закономірності та тенденції.

Кожний розділ роботи завершується відповідними висновками. Це дозволяє спростити формулювання загальних висновків у роботі.

Назви розділів не повинні співпадати з темою роботи, а назви підрозділів не повинні співпадати з назвами розділів. Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі бакалаврської роботи і повністю її розкривати.

Висновки викладаються у формі синтезу накопиченої в основній частині наукової інформації. У висновках підводиться підсумок виконаної бакалаврської роботи, робляться відповідні узагальнення згідно із сформульованими у вступі метою і завданнями дослідження.

Загальні висновки дають змогу підвести підсумок виконаної роботи.

Потрібно співставити висновки із завданнями роботи і проаналізувати повноту їх вирішення. При їх формулюванні потрібно виконувати таке правило: кожний висновок присвячено певному аспекту теми; всі вони розміщуються в певній логічній послідовності (відповідно до послідовності поставлених завдань). Висновки слід розглядати як відповіді на поставленні завдання.

У списку використаних джерел дається перелік використаної літератури в алфавітному порядку з повним бібліографічним описом джерел і нумерацією їх по порядку. При цьому до нього включають тільки ті літературні джерела, на які були зроблені зноски в тексті. Спочатку описується література українською і російською мовами, а потім на іноземних мовах. Кількість використаних літературних джерел пропонується в межах 50-60 (для бакалаврської роботи).

Бібліографічний опис джерел складається відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (див. зразок оформлення списку використаних джерел). У додатки необхідно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприймання роботи, зокрема: первинні результати вимірювань; анкети опитування; психологічні опитувальники; ілюстрації допоміжного характеру.

Додатки виступають продовженням бакалаврської роботи як окрема її складова. Додатки виносяться після списку використаних джерел з нової сторінки. Зверху ставиться заголовок ДОДАТКИ. Кожен додаток починається з нової сторінки і має свій заголовок. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б і т. д. Один додаток позначається як додаток А і т. д.

В основному тексті бакалаврської роботи слід здійснювати посилання на додатки (якщо вони є). Наприклад, див. додаток А; результати даної методики відображено у додатку В.

Додатки повинні мати спільну з рештою тексту нумерацію сторінок.

Вимоги до оформлення бакалаврських робіт

Логіка викладу наукового матеріалу бакалаврських роботах передбачає таку послідовність частин і розділів:

Титульна сторінка (зразок додається);

Зміст роботи;

Вступ;

Розділ I (огляд літератури);

1.1.

1.2.

1.3.

Висновок до I розділу;

Розділ II (переважно опис та результати емпіричного дослідження)

2.1. (методи і організація дослідження);

2.2. та 2.3. (результати дослідження та їх обговорення, практичні рекомендації);

Висновок до II розділу;

Висновки;

Список використаних джерел;

Додатки (якщо є).

Робота починається з титульної сторінки, на якій вказується назва вищого навчального закладу, факультету і кафедри, на яких виконувалась робота, прізвище, ім'я, по батькові студента (повністю), назва, і вид роботи (бакалаврська робота), дані про наукового керівника, місто і рік виконання роботи.

Вимоги до оформлення роботи

Роздруковується матеріал на одній стороні стандартного аркуша паперу А4 (210 x 297 мм) з дотриманням таких розмірів полів: ліве – 25мм, верхнє і нижнє – 20мм, праве -10мм. Інтервал між рядками 1,5, шрифт — 14, TimesNewRoman. Номера сторінок вказуються справа верхньої частини сторінки без крапок і літерних знаків. Першою сторінкою вважається титульний лист (на ньому цифра 1 не ставиться). Цифра 2 проставляється на сторінці зі змістом.

Кожний розділ починається з нової сторінки. Це ж правило відноситься і до інших структурних частин роботи: змісту, вступу, висновків, списку літературних джерел, додатків. Заголовки робляться в центрі і зверху та знизу відокремлюються від основного тексту одним інтервалом. Крапки в кінці заголовків і підзаголовків не ставляться і переноси в них не рекомендуються. Розділи повинні мати порядкові номери, позначені римськими цифрами, а

підрозділи — арабськими. Нумерація останніх складається із номера розділу і номера підрозділу у даному розділі, відокремленого від номера розділу крапкою. Текст роботи повинен бути поділений на абзаци, які виділяють відносно відокремлені за змістом частини. Кожний абзац починається з нового («червоного») рядка, починаючи з шостого знака.

У всьому рукописі слід уникати довгих речень, частого вживання однакових слів, словосполучень і зворотів.

При вживанні спеціальних термінів дотримуються таких правил:

1. Одноманітність у всій роботі; не можна одним терміном називати різні поняття і, навпаки, однакові поняття різними термінами.
2. Нові терміни, які вводяться авторами слід докладно пояснювати.
3. Вживати іноземні слова та терміни у випадках, коли:
 - а) вони є міжнародними, загальноприйнятими;
 - б) без них не обійтись при викладенні наукових фактів;
 - в) необхідно ознайомити читачів з новими термінами, які зустрічаються у зарубіжній літературі;
 - г) це скорочує кількість слів.

Деякі допустимі скорочення:

1. Допускається скорочення слів «і т. ін.», «і т. п.», «та ін.».
2. Не прийнято робити скорочення шляхом довільного злиття слів чи термінів (наприклад: спеціальна вправа — спецвправа).
3. Умовні скорочення наукових термінів повинні бути однаковими у всій роботі.
4. Незагальноприйняті скорочення слід пояснити при першому застосуванні в тексті або в окремому переліку умовних скорочень і позначень.
5. Посилання на інші сторінки рукопису (глави, розділи та ін.), а також на таблиці та малюнки з вказівкою їх порядкового номера даються із скороченнями (наприклад: «див. стор. 57», «див. розд. 4», «Табл. 2.1», «рис. 1.2 і 2.1»). Якщо порядкові номери не вказуються, то всі слова у тексті пишуть без скорочень.

Зв'язок списку літератури з текстом здійснюється за допомогою зносок, для нумерації яких використовуються арабські цифри. Наприклад, якщо автор робить зноску на роботу, представлену в списку використаних літературних джерел під номером 8, то ця цифра повинна стояти в тексті роботи у квадратних дужках («В. О. Моляко [8] стверджує, що...» або «Проблемі загальної обдарованості присвячено ряд досліджень [11;12;17;38;49;60;61...]»). Перелік через «;» означає звернення до кількох джерел із списку. Якщо у тексті використовується цитата вченого, на якого посилається автор роботи, тоді слід зафіксувати не тільки порядковий номер(у списку літератури), але й сторінку. Наприклад: В. В. Рибалка наголошує: «Розвиток творчо обдарованої особистості веде до накопичення, концентрації в ній величезних цінностей, завдяки чому вона сама постає, як унікальна цілісність»[8,с.387] - вказується посилання на джерело та номер сторінки. Якщо цитується автор з іншого джерела(посилання на нього), тоді вказується (Цит за:[8,с.32.]). Наприклад: М. О. Бердяєв стверджував, що «...в часі існують лише продукти творчості, лише об'єктивація...»Однак цитата використана з автора підручника В. В. Рибалка «Психологія розвитку творчо обдарованої особистості», яка у списку літератури нумерується під 8 номером. Відтак після цитати фіксуємо(Цит.за:[8,с.32.]).

Бібліографічний опис науково-методичної літератури

До списку літератури входять різні джерела, опис яких має свою специфіку. При його складанні слід керуватись такими правилами:

1. У список літератури вносяться роботи всіх згаданих авторів — вітчизняних та зарубіжних, інтернет-публікації. Автори, матеріали яких не згадувались у роботі, в список літератури не включається. В посиланнях на Інтернет необхідно вказувати не тільки адресу сайту або сторінки, але й автора, назву документа, назву сайту.

2. У список не включаються:

- а) рукописний матеріал;
- б) повідомлення на наукових форумах, якщо немає опублікованих матеріалів;
- г) роботи, які перебувають у друку.

3. Список складається у строго алфавітному порядку.

4. Нумерація наскрізна по всьому списку арабськими цифрами.

5. Роботи одного автора перелічуються в хронологічному порядку кожного разу з абзацу і з повторенням прізвища («він же» — не допускається).

6. Бібліографічний опис складається мовою оригіналу.

5. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ

Щоб отримати допуск до захисту, при написанні роботи необхідно уникати наступних основних недоліків, що часто зустрічаються:

1. Відхід від теми, коли назва роботи, її структура і фактичний зміст не збігаються.
2. Дослівне списування матеріалу з базового підручника, з інших книг і чужих матеріалів.
3. Механічне копіювання бакалаврських робіт і рефератів з Інтернету, що порушує найважливішу вимогу до бакалаврських робіт - самостійність. При встановленні факту копіювання робота не допускається до захисту.
4. Відсутність логіки, слабкий зв'язок однієї думки з іншою, безсистемний виклад матеріалу;
5. Зловживання цитатами і витягами з книг;
6. Порушення правил цитування й оформлення.
7. Слабкість доказів і непереконливість висновків.

8. У списку використаних джерел не повністю перераховані всі реквізити джерела (прізвище і ініціали автора, місце і рік видання, сторінка тощо). Виявлення порушення студентами правил професійної етики - плагіату, фальсифікації даних і хибного цитування - є підставою для зниження оцінки за бакалаврську роботу, аж до виставляння оцінки «незадовільно». Під плагіатом розуміється наявність прямих запозичень без відповідних посилань на всі друкарські й електронні джерела, захищені раніше кваліфікаційні роботи і дисертації. Під фальсифікацією даних розуміється підробка або зміна початкових даних з метою доказу правильності висновку (гіпотези тощо), а також умисне використання хибних даних як основи для аналізу.

Під хибним цитуванням розуміється наявність посилань на джерело, коли дане джерело такої інформації не містить.

На завершальному етапі підготовки кваліфікаційної роботи оформляється попередній варіант. Остаточний варіант здається на кафедру за місяць до захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії. За цей час робота

розглядається рецензентом. Для бакалаврської роботи рекомендовано одного внутрішнього рецензента, яким може бути викладач як зі своєї, так і з іншої психологічної кафедри факультету. Студент, одержавши роботу після рецензування, виправляє вказані недоліки й готується до захисту.

6. ПОРЯДОК ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ

Кожний студент зобов'язаний пройти попередній захист. Попередній захист проводиться на кафедрі за 2–3 тижні до основного захисту. Попередній захист бакалаврських робіт проводиться на розширеному засіданні кафедри або в комісії викладачів спільно зі студентами. Потім студенту можуть бути поставлені питання за змістом роботи.

Попередній захист є свого роду «репетицією» і допуском до основного захисту. На попередньому захисті виявляються недоліки в роботі, вказуються шляхи їх усунення та ін. Остаточно оформлена випускна кваліфікаційна робота за 3–5 днів до захисту здається на кафедру

Захист бакалаврської роботи

Захист випускних кваліфікаційних робіт проводиться на відкритих засіданнях Державної екзаменаційної комісії. В ДЕК випускник представляє наступні матеріали:

- виконану бакалаврську роботу (прошиту);
- документи, що засвідчують допуск до захисту (протокол рішення кафедри, завдання на роботу; подання голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту роботи) (зразки додаються).
- дискету з повним текстом роботи;
- відгук керівника кваліфікаційної роботи;
- рецензію на випускну кваліфікаційну роботу.

Процедура захисту

Інформація голови державної комісії про виконання випускником навчального плану і наявність усіх документів, що дають право на захист роботи.

- виступ випускника (як правило до 7-8 хвилин);

- відповіді на питання членів ДЕК і присутніх на захисті;
- ознайомлення з рецензією на роботу і, зокрема, з критичними зауваженнями;
- відповіді студента на зауваження рецензента;
 - відгук наукового керівника;
 - обговорення (беруть участь як члени екзаменаційної комісії, так і присутні).

Вступне слово надається студенту, який у своєму виступі (до 8 хв.) повинен висвітлити наступні моменти:

- що спонукало вибрати саме цю тему;
- яка мета і завдання дослідження;
- які методи використовувалися для розв'язання поставлених завдань;
- які основні результати його дослідження;
- загальні висновки.

Свій виступ студент починає із звернення до головуючого, членів комісії та присутніх. Наприклад: «Шановний голово Державної екзаменаційної комісії! Шановні члени комісії та присутні!» Далі будувати свій виступ відповідно до підготовленої доповіді. Вільна форма викладу матеріалу не тільки демонструє знання проблеми студентом, а й допомагає утримувати увагу аудиторії.

Разом із текстом виступу доречно підготувати ілюстративний матеріал (таблиці, схеми, слайди, мультимедіа), наочні матеріали повинні відповідати структурі доповіді і полегшити виклад тексту.

Комісія за результатом захисту виставляє остаточну оцінку. При оцінюванні враховується:

- рівень володіння матеріалом теми, володіння психологічними категоріями і термінологією;
- обґрунтування актуальності проблеми, формування мети та завдань дослідження;
- відображення у змісті основних проблемних моментів;
- використання достатньої кількості теоретичних джерел, їх аналіз та цитування;

- вибір і дієвість використаних методів дослідження для використання поставлених завдань;
- якість оформлення випускної роботи та ілюстративного матеріалу до захисту;
- якість доповіді та вміння відстоювати та обґрунтовувати свою позицію;
- ступінь самостійності автора в розробці проблеми.
- вміння робити відповідні висновки та узагальнення;

За виконання та захист бакалаврської роботи студент отримує 100 балів.

Оформлення бакалаврської роботи					Захист роботи			Сума
Вступ	Висвітлення результатів теоретичного та емпіричного (якщо є) дослідження	Висновки	Підбір та оформлення літератури	Разом	Виступ студента	Рецензія	Разом	
5	35	5	5	50	40	10	50	100

Результат захисту (оцінка випускної кваліфікаційної роботи та рішення ДЕК про присудження випускнику шуканої кваліфікації) оголошується того ж дня після оформлення протоколу засідання ДЕК.

Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного оформлення списків літератури відповідно до вимог ДСТУ 8302 : 2015 / авт.-упоряд. Дзумедзей Р. О., Стрихар І. Я., Мазур Н. Г. Івано-Франківськ. 2017. 7 с.

Загальні положення

У заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у відомостях про відповідальність (за навскісною рисою) не повторюють.

Замість знака “крапка й тире” (“.—”), який розділяє зони бібліографічного опису, рекомендовано застосовувати знак “крапка” (“.”).

Дві навскісні риси (“//”) можна замінювати крапкою, а назви виділяти шрифтом (*курсивом*).

Для позначення електронної адреси електронного ресурсу віддаленого доступу в примітці дозволено замість слів “Режим доступу” або їхнього еквівалента іншою мовою (“Availablefrom”) застосовувати аббревіатури “URI” (Уніфікований ідентифікатор цифрового ресурсу) або “URL” (Уніфікований покажчик ресурсу).

Якщо електронний ресурс має унікальний ідентифікатор DOI (ідентифікатор цифрового об’єкта) або інший постійний ідентифікатор, замість електронної адреси цього ресурсу рекомендовано зазначати його ідентифікатор.

Довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак “навскісна” (“/”).

Після електронної адреси подають відомості про дату звернення до електронного ресурсу віддаленого доступу: число, місяць і рік (в круглих дужках) після слів “дата звернення”.

У бібліографічному посиланні на електронний ресурс локального доступу після вихідних даних подають відомості про кількість фізичних одиниць (арабськими цифрами) та вид носія інформації (наприклад, електронний оптичний диск). У дужках можна подавати відомості про вид оптичного диска (CD-R, CD-RW, DVD-R тощо).

Бібліографічне посилання на архівний документ містить такі елементи :

- заголовок бібліографічного запису (ім'я автора);
- основну назву документа;
- відомості, що належать до назви (пояснюють і доповнюють її);
- відомості про відповідальність (містять інформацію про осіб і/або організації, які брали участь у створенні документа);
- пошукові дані архівного документа;
- примітки.

Назву архіву подають повністю або скорочують окремі слова та словосполучення згідно ДСТУ 3582, ДСТУ 7093, ГОСТ 7.12. Повну або скорочену назву архіву можна подавати після аббревіатури.

У бібліографічному посиланні на архівний документ відомості про об'єкт посилання відокремлюють від пошукових даних знаком «дві навкісні риски» («//») з проміжками до та після нього.

Для позначення пошукових даних архівного документа використовують такі скорочення слів : «Ф.» («Фонд»), «Оп.» («Опис»), «К.» («Картон»), «Спр.» («Справа»), «Од. зб.» («Одиниця зберігання»), «Арк.» («Аркуш»). Між елементами пошукових даних ставлять знак «крапка».

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі : монографія. Вінниця, 2008. 160 с. 2. Дахно І. І. Історія держави і права : навч. посібн. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 408 с.
Два і більше авторів	1. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. Київ, 2011. 223 с. 2. Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Співак В. М. Цивільне право України. Заг. частини : навч. посібн. для студ. спец. вузів. Київ, 2005. 304 с. 3. Аномалії в цивільному праві України : навч. практ. посібн. / Р. А. Майданик та ін. ; відп. ред. Р. А. Майданик. 2-ге вид. переробл. та допов. Київ : Юстініан, 2010. 1008 с.
Без автора: редактор	Спортивная медицина: практические рекомендации / ред. Р. Джексон. Київ: Олимпийская литература, 2003. 384 с.
укладач	Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Т. 2 : М-Я / авт.-

	уклад. Ю. Ковалів. Київ. 2007. 624 с.
переклад	Бэнтли Э. Жизнь драмы / перевод с англ. В. Воронина; предисл. И. Минакова. Москва.: Айрис-пресс, 2004. 416 с.
Багатотомний документ: загалом	Теорія і методика фізичного виховання : в 2 т. / ред. Т. Ю. Круцевич ; пер. з рос. Л. К. Кожевнікової. Київ, 2008. Т. 1 : Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. 392 с. ; Т. 2 : Методика фізичного виховання різних груп населення. 368 с.
окремий том	Франко І. Із секретів поетичної творчості // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / АН УРСР. Ін-т л-ри ; редкол. : Є. Кирилюк (голов. ред.) та ін. Київ : Наук. думка, 1976–1986. Т. 31 : Літературно-критичні праці (1897–1899) / уклад. Ф. Лось. 1981. 596 с.
Матеріали конференцій	Чернілевська О. І. Поняття і ознаки множинності осіб у зобов'язанні. <i>Сучасний стан та перспективи подальшого розвитку правової системи України</i> : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 14–15 вересня 2012 р.). Харків, 2012. С. 65–66.
Документи, що продовжуються	Бурбело В. Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології. <i>Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія</i> . 2002. Вип. 32–33. С. 79–86.
Інші видання: законодавчі та нормативні документи	1. Закон України про рекламу (за станом на 25 січня 2000 р.) // Верховна Рада України. Київ : Парламентське видавництво, 2000. 20 с. 2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435–IV. Дата оновлення : 19.07.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення : 20.08.2017 р.).
правила	Правила пожежної безпеки в Україні. Затв. Мін-вом внутріш. справ України 30.12.2014. Чинний від 10.04.2015. Київ : Техніка, 2003. 157 с.
Стандарти : збірник стандартів	Правила учета электрической энергии : сб. основных норматив.-техн. док., действующих в обл. учета электроэнергии. Москва, 2002. 306 с.
окремий стандарт	ДСТУ 3017-2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Київ, 2016. 42 с.
Авторські свідоцтва	А. с. 1810306 СССР, МКИ5 С 1/469. Способ деминерализации водных растворов / В. Д. Гребенюк, Н. П. Стрижак, В. В. Гончарук, А. О. Самсони-Тодоров, А. В. Гречко. № 4934753; заявл. 08.05.91; опубл. 23.04.93, Бюл. № 15.
Патент	Пат. КМ 98077 Україна. Спосіб одержання йодиду цезію або йодиду натрію для вирощування монокристалів. Опубл. 10.04.2015.

Заявка	Заявка у 2014 06343 Україна, МПК (2014.04) B01J 13/00 Спосіб отримання колоїдного розчину наночасток срібла / О А. Півоваров, М. І. Воробйова (Україна); заявник та патентовласник ДВНЗ “Укр. держ. хім.-технол. ун-т”. № у 2014 06343; заявл. 10.06.14.
Каталог	Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року Київ : Академперіодика, 2009. 444 с.
Препринти	Панасюк М. І. , Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. Безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. Безпеки АЕС; 06-1).
Атласи	Куерда Х. Атлас ботаніки / пер. з ісп. В. Й. Шовкун. Харків, 2005. 96 с.
Бібліографічні покажчики	Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році. Львів : Укр. технології, 2007. 74 с.
Частина документа: стаття з матеріалів конференцій	Скальський В. Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. Теорія і практика раціон. проектування, виготовлення і експлуатація машинобуд. конструкцій : праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11–13 лист. 2010). Львів. С. 9–10.
стаття з збірника	Герман К. Ф. Розвиток лексики українських говірок Буковини в ХХ ст. <i>Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія</i> : збірник наукових праць. Чернівці, 2008. Вип. 428–429. С. 7–9.
стаття з журналу	Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння. <i>Право України</i> . 2006. № 1. С. 113-116. або Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння // <i>Право України</i> . 2006. № 1. С. 113-116.
стаття з газети	Дубогай О. Д. Щоденник здоров'я школяра. <i>Валеологія</i> . 1999. №7, квітень. С. 2–6.
інтерв'ю	Бубка С. Копенгаген: олімпійські зустрічі : [інтерв'ю з президентом НОК України С. Бубкою про роботу 121 сесії МОК]; інтерв'ю вела Г. Нечаєва. <i>Олімпійська арена</i> . 2009. №10. С. 2–4
рецензія	Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. <i>Вісн. Кн. Палати</i> . 2001. № 12. С. 14–15. Рец. На кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.) : монографія : у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с.; Т. 2. 400 с.
Електронні ресурси	1. Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс] : практикум

	<p>/ Черкас. держ. технол. ун-т. Електрон. текст. дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск. (CD-R).</p> <p>2. Берташ В. Пріоритети визначила громада // Голос України : електрон. версія. газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення : 04.08.2012. URL : http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf (дата звернення: 06.08.2012).</p>
Автореферати дисертацій	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ...канд. іст наук. Київ, 2003. 20 с.
Неопубліковані документи: дисертації	Воскобойнікова-Гузєєва О. В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця ХХ ст. – 10-х років ХХІ ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи : д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014.
депоновані наукові праці	Тріщ Б. М. Оптимізація температурних полів і напружень у квадратній пластині з отвором / ЛНУ ім. Івана Франка. Львів, 2001. 14 с. Деп. В ДНТБ України 11.12.01, № 239.
звіт про НДР	Розвиток науково-видавничої справи на початковому та сучасному етапах діяльності Національної академії наук України : звіт про НДР (заклучний) ВД “Академперіодика” НАН України; кер. Я. С. Яцків. Київ, 2015. 112 с. № ДР 0113U001213.
Архівний документ	Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки // ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8-12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1-3.

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

(назва інституту, факультету)

(повна назва кафедри)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

(освітній рівень)

на тему

Виконав: студент ___ курсу, групи _____
спеціальності _____
(шифр і назва спеціальності)

(прізвище та ініціали студента)

Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Інститут, факультет _____
Кафедра _____
Освітній рівень _____
Спеціальність _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
(підпис)

(прізвище, ініціали)
“ ____ ” _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

- _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема роботи _____

керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом університету від “ ____ ” _____ 20__ р. № ____.
2. Термін подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу _____

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ**

Направляється студент _____ до захисту бакалаврської роботи за спеціальністю _____ на тему: _____

Бакалаврська робота і рецензія додаються.

Директор інституту, декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання в інституті, на факультеті
(прізвище та ініціали студента)

_____ з 20____ року до 20____ року повністю виконав (-ла) навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;

шкалою ЄКТС: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.

Секретар інституту, факультету _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника бакалаврської роботи

Студент (ка) _____

Керівник роботи _____
(підпис)

“_____” _____ 20____ р.

Висновок кафедри про бакалаврську роботу

Дипломна робота розглянута. Студент (ка) _____ допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(назва)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)
“_____” _____ 20____ р.